

N:r 7.

Ankom till riksdagens kansli den 20 april 1934 kl. 2 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion, II:372, angående pastorats befrielse för visst fall från skyldigheten att lämna redovisning för avkastningen av prästlöneboställe.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 372, har herr *Gustafson* i *Kasenberg m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kungörelsen den 28 april 1933 (nr 146) angående in- och utbetalning av medel för kyrkofondens räkning m. m., att stiftsnämnd erhöles befogenhet att från nu föreskriven redovisningsskyldighet och inlevereringsplikt befria de pastorat, inom vilka kyrkofonden tillkommande överskott å avkastningen av prästlönetillgångar uppenbarligen icke kan uppkomma.

Motionen.

Beträffande motiveringen tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Förevarande motion är likalydande med en av herr *Gustaf Tamm m. fl.* i första kammaren väckt motion, nr 144, angående pastorats skyldighet att lämna redovisning för avkastningen av sina prästlöneboställen. Sistnämnda motion har hänvisats till första kammarens första tillfälliga utskott, som begärt och erhållit utlåtanden över motionen dels av kammarkollegiet, dels också av den inom ecklesiastikdepartementet tillkallade sakkunnige för handläggning av frågor, sammanhängande med genomförandet av 1932 års ecklesiastika boställslagstiftning, kammarrådet *T. Wohlin*. Andra kammarens första tillfälliga utskott har erhållit del av omförmälda yttranden, och hava yttrandena såsom bilagor fogats till detta utlåtande.

Införade yttranden.

Utskottet vill först i korthet erinra om de bestämmelser, som i förevarande motion äro i fråga. Enligt 4 § i lagen om kyrkofond den 30 augusti 1932 (nr 404) skall varje pastorat till kyrkofonden inleverera hälften av det överskott, som kan uppkomma å av pastoratet förvaltade prästlönetillgångar, sedan pastoratets prästlönekostnader under året samt vissa i ecklesiastik boställsordning angivna virkesbehov blivit täckta. Beträffande redovisningen av sådant överskott föreskrives i 12 § i kungörelsen den 28 april 1933 (nr 146) angående in- och utbetalning av medel för kyrkofondens räkning m. m., att varje pastorat, som under nästföregående ecklesiastikår förvaltats sådan prästlönetillgång, som avses i 4 § i kyrkofondslagen, skall till stiftsnämnden avgiva med vederbörliga räkenskapsutdrag styrkt redovisning rörande, bland annat, avkastningen under samma ecklesiastikår av sådan prästlönetillgång. Denna redo-

Utskottet.

visning skall avse avkastning, som under året influtit till pastoratet, samt de utgifter, som pastoratet under samma år verkställt.

De i motionen framförda synpunkterna på den här ifrågavarande redovisnings- och inlevereringsskyldigheten synas utskottet beaktansvärda. Den disproportion, som enligt motionens uppgifter består mellan hela antalet pastorat och dem, där överskott av ifrågavarande slag kan uppkomma, är ägnad att väcka tvivelsmål beträffande lämpligheten av en så omfattande redovisningsskyldighet som den nu föreskrivna.

Emellertid är utskottet av den uppfattningen, att ifrågavarande författningar äro av för sent datum för att ett tillräckligt omfattande och givande erfarenhetsmaterial beträffande deras verkningar skall kunna anses föreligga. Utskottet finner den fråga, som i motionen avses, lämpligen böra upptagas till prövning i samband med andra liknande eller därmed sammanhängande frågor vid en eventuellt förestående revidering av omförmälda författningar.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 16 april 1934.

På utskottets vägnar:

JOSEF WEIJNE.

Närvarande vid ärendets behandling: herr *Weijne*, herr *Lundell*, herr *Meyerhöffer*, fru *Gustafson*, fru *Eklund*, herr *Sefve*, herr *Mårtensson*,* herr *Hansson* i Rubbestad, herr *Persson* i Tidaholm, herr *Björling*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Lundell*, fru *Eklund* och herr *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Enligt 4 § i lagen om kyrkofond den 30 augusti 1932 (nr 404) skall varje pastorat till kyrkofonden inleverera hälften av det överskott, som kan uppkomma å av pastoratet förvaltade prästlönетillgångar, sedan pastoratets prästlönekostnader under året samt vissa i ecklesiastik boställsordning angivna virkesbehov blivit täckta. Av såväl 12 § kungl. kungörelsen den 28 april 1933 (nr 146)

angående in- och utbetalning av medel för kyrkofonden som i förarbetena till kyrkofondslagen framgår, att frågan huruvida överskott uppstått icke skall bedömas isolerat efter det enstaka året utan efter en längre utjämningsperiod, i regel tioårig. Vid sådant förhållande torde det få anses som meningslös omgång att ett pastorat under visst år tvingas inleverera ett överskott, som det ett kommande år kan ha rättighet att återfå. Detta kan knappast betraktas annat än som tvångsinlåning för kyrkofondens räkning och icke medföra annat resultat än besvär och omgång utan påvisbar nytta.

Enligt en beräkning, som verkstälts av 1931 års prästlöneutredning, beräknas sådant överskott, varav kyrkofonden ägde få hälften, uppkomma i allenast 37 av rikets närmare 1,400 pastorat. Under sådana omständigheter torde det få anses onödigt och besvärande att ett pastorat, som vid uppskattning av prästlönetillgångarnas normalavkastning under en utjämningsperiod visar tydligt underskott, ålägges att varje år till stiftsnämnden avgiva med vederbörliga räkenskapsutdrag styrkt redovisning rörande avkastningen av prästlönetillgångarna.

Avsikten med lagstiftningen 1932 angående boställsförvaltningen var att övergå från myndighetsförvaltning till förvaltning genom pastoraten under friare former. Kontrollen å denna förvaltning i det allmännas intresse bör därför icke givas större omfattning än behovet oundgängligen kräver.

För stiftsnämnderna torde det med ledning av de i 7 § av ifrågavarande kungörelse omförmälda avräkningslängder samt den av statistiska centralbyrån utgivna publikationen "Kommunernas finanser", vari för varje år lämnas redogörelse för en var prästlönekassas inkomster och utgifter, vara lätt att konstatera i vilka pastorat överskott å avlöningstillgångarna med säkerhet icke komma att förefinnas.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i kungörelsen den 28 april 1933 angående in- och utbetalning av medel för kyrkofondens räkning, att stiftsnämnd erhåller befogenhet att från redovisningsskyldighet och inlevereringsplikt befria pastorat inom vilka verkligt överskott uppenbarligen icke kan uppkomma.

Bil. 1.

Till riksdagens första kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 9 februari 1934 har kammarkollegiet anbefallts att avgiva yttrande över en inom första kammaren väckt motion, nr 144, vari hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i Kungl. Maj:ts kungörelse den 28 april 1933, nr 146, angående in- och utbetalning av medel för kyrkofondens räkning m. m., att stiftsnämnd erhöile befogenhet att från i 12 § stadgad redovisningsskyldighet för och inlevereringsplikt till kyrkofonden av avkastning av prästlöneboställen befria pastorat, inom vilka verkligt överskott å sådan avkastning uppenbarligen icke kunde uppkomma.

I anledning härav får kollegiet anföra följande.

På sätt framgår av 1932 års ecklesiastika boställssakkunnigas till grund för kungörelsen liggande framställning den 29 mars 1933 äger utan allmän redovisningsskyldighet av angivna slag det allmänna icke någon tillräcklig garanti för att tillfälliga eller icke på förhand beräkneliga överskott över vad som åtgår till prästlönernas utbetalning komma kyrkofonden till godo. Det stora flertalet av de yttranden, som på sin tid avgåvos över 1932 års ecklesiastika boställssakkunnigas förslag, såvitt nu är i fråga, ingo också i tillstyrkande riktning. Att avgivande av sådan redovisning skulle för pastoraten medföra större besvär än de vanliga uppgifterna för den kommunala finansstatistiken synes icke antagligt; och enligt vad kollegiet inhämtat har statistiska centralbyrån under övervägande att i görligaste mån anpassa formuläret för pastoratens finansstatistiska uppgifter till bestämmelserna i kungörelsen.

Jämlikt 4 § kyrkofondslagen skall, därest av pastorat förvaltade prästlönетillgångar — med visst undantag som nu ej är i fråga — lämna så stor behållen avkastning att därå uppkommer överskott, sedan pastoratets prästlönekostnader under året samt vissa virkesbehov blivit täckta, pastoratet till kyrkofonden inleverera hälften av sådant överskott. Denna bestämmelse torde lägga hinder i vägen för det i motionen uttryckta önskemålet att pastoratet skall kunna få, i syfte att därå draga ränta, disponera hela det ett visst år uppkommande överskottet enligt sistnämnda lagrum, där överskottet grundas å ett virkesuttag som avser flera år. Kungörelsen torde alltså i detta hänseende äga stöd av lag.

Kollegiet anser sig vid sålunda angivna förhållanden icke kunna tillstyrka motionen.

I detta yttrande hava, förutom undertecknade, deltagit kammarråden Nyborg och Schalling samt t. f. kammarrådet Adelsborg.

Protokollsutdrag, innehållande en vid ärendets föredragning uttalad särskild mening bifogas. Stockholm den 13 mars 1934.

Lennart Berglöf.

H. Skoglund.

Utdrag av Kungl. Maj:ts och rikets
kammarkollegii protokoll, hållet i Stock-
holm den 13 mars 1934.

59 §.

T. f. kammarrådet Skoglund föredrager Kungl. Maj:ts remiss den 9 februari 1934 angående pastorats skyldighet att lämna redovisning för avkastningen av sina prästlöneboställen; och beslutes yttrande till riksdagens första kammares första tillfälliga utskott av innehåll konceptboken (B IV nr 242) utvisar.

Från beslutet är föredraganden skiljaktig och anför:

”I åtskilliga av de utlåtanden, som ligga till grund för ifrågavarande kun-
görelse, framfördes synpunkter enahanda med dem som kommit till uttryck
i förevarande motion. Länsstyrelsen i Falun framhöll sålunda att det ifråga-
satta redovisnings- och utjämningsförfarandet i samband med överskottsmedlen
kunde komma att medföra svårigheter vid den praktiska tillämpningen. Bestäm-
melsen förutsatte också ett omständligt och tidsödande arbete och komme att
medföra kostnader, som kunde förefalla meningslösa, då för flertalet pastorat
något överskott att inleverera icke uppkomme. En olägenhet vore också att en
inleverering icke vore definitiv utan att återbäring kunde komma till stånd
efter invecklade uträkningar. — Vissa stiftsnämnder framhöllo det orimliga i
att ålägga samtliga pastorat redovisningsplikt för att erhålla kontroll på över-
skotten för ett fåtal samt ansågo inlevereringen till kyrkofonden av tillfälliga
överskott opraktisk. Icke utan fog skulle man kunna klaga på byråkratism och
överorganisation. Även kammarkollegium uttalade i sitt i ärendet den 18 april
1933 avgivna utlåtande, att det föreliggande spörsmålet ej blivit löst på ett ra-
tionellt sätt.

De anmärkningar som i de sålunda återgivna yttrandena samt i motionen
riktats mot den ifrågavarande bestämmelsen anser jag vara i stort sett befogade.

En alla pastorat åläggande redovisningsplikt torde icke överensstämma med
den självständighet och frihet med avseende å boställsförvaltningen, som genom
1932 års lagstiftning tillagts pastoraten. Avsikten med denna lagstiftning var
att övergå från myndighetsförvaltning till en förvaltning genom pastoraten
under friare former. Kontrollen å denna förvaltning i det allmännas intresse
bör därför icke givas större omfattning än behovet oundgängligen kräver. För
det stora flertalet pastorat kan det aldrig bli fråga om att något överskott
å avlöningstillgångarna komma att uppstå. För deras vidkommande är det
således onödigt att ur kontrollsynpunkt påfordra redovisningsplikt.

Vad angår den föreskrivna inlevereringen till kyrkofonden av tillfälliga över-
skott har uppenbarligen denna fråga sin egentliga betydelse med avseende å
inkomst av skogsbruk, där flera års avverkning bruka uttagas på en gång. På
sätt i motionen anförts kan under sådana omständigheter något verkligt över-
skott icke anses hava uppkommit för det år, under vilket skogsförsäljnings-
medlen influtit. Först sedan inkomsten fördelats på de år avverkningen avser
lära kunna bedömas huruvida överskott uppstått. Att under sådana förhål-
landen avkräva pastorat inleverering av under ett år uppkommet överskott,
som avser flera års inkomst, för att sedan i olika poster utportionera det-
samma till pastoratet synes icke kunna betraktas annat än såsom tvångsin-
låning för kyrkofondens räkning och icke medföra annat resultat än besvär
och omgång utan påvisbar nytta. Anordningen torde i nu nämnt hänseende
kunna likställas med det system, som på detta område gällde före 1932 års

lagstiftning och som enligt 1927 års prästlöneregleringssakkunniga kännetecknades av 'meningslös omgång'.

Åstadkommandet av den avsedda utjämningen av överskottsmedlen genom inleverering allenast av det efter den tillfälliga inkomstens fördelning på flera år uppkommande verkliga överskottet synes icke kunna i högre grad vara stridande mot 4 § kyrkofondslagen än genom den i 1933 års kungörelse föreskrivna inlevereringen av tillfälligt överskott och detsamma därefter skeende återbäring till pastoratet, för vilken senare anordning något direkt stöd icke finnes i kyrkofondslagen.

För stiftsnämnderna torde det med ledning av de i 7 § av ifrågavarande kungörelse omförmälda avräkningslängder samt den av Statistiska centralbyrån utgivna publikationen 'Kommunernas finanser', vari för varje år lämnas redogörelse för envar prästlönekassas inkomster och utgifter, vara utomordentligt lätt att konstatera, i vilka pastorat överskott å avlöningstillgångarna med säkerhet icke komma att förefinnas.

På grund av vad sålunda anförts har jag för min del ingen erinran att göra mot den åsyftade ändringen av ifrågavarande kungörelse."

Vid protokollet:

Ernst P. Pehrander.

Bil. 2.

Till första kammarens första tillfälliga utskott.

Undertecknad, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 9 februari 1934 anbefallts att till Utskottet avgiva yttrande över den inom första kammaren väckta motionen nr 144, får i anledning härav anföra följande.

Den i motionen berörda bestämmelsen i kungörelsen den 28 april 1933 (nr 146) angående årlig redovisningsplikt för samtliga pastorat beträffande avkastningen av deras prästlönstillgångar grundar sig å ett i denna del enhälligt framfört förslag av 1932 års ecklesiastika boställssakkunniga. I motiveringen för bestämmelsen erinrade de sakkunniga, hursom antalet s. k. överskottspastorat, som enligt tidigare tillgängliga uppgifter beräknats till ett relativt fåtal, genom vissa med förvaltningen sammanhängande förhållanden framstod som nog så svårberäkneligt. Vanskligheten för vederbörande stiftsnämnder att, utan tillgång till direkta upplysningar härutinnan från pastoraten, förutse de eventuella överskottsfallen måste redan på grund härav göra sig starkt gällande. Såsom avgörande skäl för den sedermera stadgade allmänna redovisningsplikten framhölls av de sakkunniga bland annat följande.

Fullgörandet av en sådan redovisningsplikt syntes icke komma att åsamka pastoraten någon väsentlig omgång, då uppgifterna för en dylik redovisning ändock måste av pastoraten noggrant sammanställas i deklarationen för taxering till kommunal inkomstskatt. Redovisningen till stiftsnämnden kunde i allt väsentligt anslutas till innehållet i denna deklaration. Vidare finge det överhuvud anses angeläget, att stiftsnämnderna hölles fortlöpande underkunniga om det ekonomiska utfallet av prästlönstillgångarnas förvaltning i pastoraten. Vikten härav framstode klart redan med hänsyn till stiftsnämndernas maktpåliggande befattning med fastställandet av normalavkastningsvärdena. Pastoratens årliga redovisningar måste i själva verket förutsättas bliva av grundläggande betydelse för stiftsnämndernas avgöranden i dessa ärenden.

Betydelsen och önskvärdheten av här omförmälda allmänna redovisningsplikt blev under remissen av det framlagda författningsförslaget av såväl åtskilliga stiftsnämnder som andra myndigheter understruken. Särskilt framhävdes behovet av en sådan allmän redovisningsskyldighet för pastoraten av styrelsen för svenska landskommunernas förbund (ledamöterna av riksdagens andra kammare Sven Bengtsson i Norup och Anders Anderson i Råstock samt ledamoten av riksdagens första kammare friherre I. Lagerfelt). Styrelsen förklarade sig anse anordningen *nödvändig* för stiftsnämndernas verksamhet.

Vad angår den här stadgade allmänna redovisningsplikten till stiftsnämnderna får jag erinra om att alla pastorat jämlikt nådiga breven den 30 december 1874 och den 9 november 1917 hava sig ålagt att årligen avlämna statistiska primäruppgifter till statistiska centralbyrån rörande samtliga sina inkomster och utgifter och således jämväl beträffande just de räkenskapsposter i sin förvaltning, som redovisningen till stiftsnämnderna skall avse. Det torde ligga i sakens natur att, då det ändock åligger pastoraten att årligen sammanställa ifrågavarande poster såväl för inkomstdeklaration som för finansstatistiken, det icke kan innebära nämnvärt besvär för pastoraten att lämna likartade — i själva verket mindre omfattande — uppgifter även till stiftsnämnderna. Det numera i stort sett avslutade arbetet med de första normalavkastningsvärdenas fastställande torde hava givit vid handen, att dessa redovisningar måste komma att få en avgörande betydelse för stiftsnämnderna vid deras befattning med uppskattningarna i fortsättningen. Det säger sig självt, att detta intresses tillgodoseende icke kan vara av mindre vikt än uppgifternas tilhandahållande för statistiskt ändamål.

Utredning pågår för närvarande för sammanställande åt pastoraten av ett enhetligt räkenskapsformulär, varur alla erforderliga uppgifter såväl för redovisningen till stiftsnämnderna som för ifyllande av inkomstdeklaration och statistiska formulär skola kunna med minsta omgång utdragas.

Jämväl de i 12 § i ovanberörda kungörelse intagna bestämmelserna rörande inbetalning i viss omfattning och under givna förutsättningar av överskottsmedel före utgången av s. k. utjämningsperiod grunda sig å det av 1932 års ecklesiastika boställssakkunniga i ämnet avgivna, även i denna del enhälliga förslag. Den något komplicerade beskaffenheten av de administrativa föreskrifter, som här blivit påkallade, är ytterst förorsakad därav, att den skyldighet, som genom 4 § kyrkofondslagen tillförbundits pastoraten att till kyrkofonden inleverera s. k. överskottsmedel, icke — vare sig materiellt eller formellt — står riktigt väl tillsammans med de allmänna principer, varpå den nya ecklesiastika förvaltningsordningen bygger. Den reglering, mot vilken motionärerna här riktat anmärkning, har också genom vad i motionen anföres fått en otillräcklig belysning. Frågan måste ses i sitt större sammanhang. Jag finner mig kunna inskränka mig till att hänvisa till den närmare motivering, som beträffande förevarande stadgande lämnades av de boställssakkunniga i deras underdåniga skrivelse den 29 mars 1933, varav ett utdrag här biläggas. Av de sakkunnigas framställning framgår, att sådana av motionärerna åsyftade ytterlighetsfall icke undgått de sakkunnigas uppmärksamhet men att angelägenheten av en i görligaste mån *enhetlig* reglering av inbetalningsförfarandet varit utslagsgivande. Denna sistnämnda synpunkt synes mig vara av den vikt, att de eventuella olägenheter, som i något undantagsfall må uppstå vid tillämpningen av det av motionärerna påtalade stadgandet, icke böra utgöra tillräckliga skäl för en ändring av detsamma. Stockholm den 14 mars 1934.

Tom Wohlin.